

En ny frontställning

Sällan torde den enskilde individens misstro mot makthavarna ha varit större än idag. Mycket av den vantrivsel, som präglar människors reaktioner, och många av de samhällsproblem, inför vilka politikerna står alltmera handfallna, bottnar säkert i att maktförhållandena mellan medborgaren och dem som styr honom — regering, myndigheter, organisationer, "pampar" — på sistone mer och mer förskjutits till de senares förmån.

En påtaglig koncentration av inflytandet i samhället till kollektivet har ägt rum. Delvis har denna utveckling betingats av naturliga orsaker. Ju mer komplicerat samhället blir, desto fler uppgifter måste ofrånkomligen myndigheterna få. Ett ökat behov av översiktlig planering har ansetts vara självklart, inte bara i Sverige utan även i andra länder, oavsett vilken politisk färg deras regeringar haft.

Likväl kommer man inte ifrån att utvecklingen i vårt land gått för fort och för långt. Den socialdemokratiska regeringen har handlat i enlighet med sin socialistiska övertygelse och utnyttjat de politiska konjunkturerna. Man har medvetet eftersträvat och även lyckats komma en avsevärd bit på väg mot maktkoncentrationens och centraliseringens samhälle. En statssocialism med allt starkare byråkratisering kan skönjas i framtidsperspektivet.

Denna utveckling är milt talat oroande och har också kommit att spela en allt större roll i den politiska debatten. Följden härav har blivit att en ny frontställning håller på att uppstå. På den ena sidan finns socialdemokraterna och deras anti-

demokratiska bihang i riksdagen, vänsterpartiet-kommunisterna. Dessa partiers gemensamma syfte är att — ehuru med olika metoder — samla allt större maktresurser i centrala myndigheters och politikernas händer, allt i överensstämmelse med den socialistiska ideologin. På den andra sidan av frontlinjen står oppositionspartierna, vilka alltmera utpräglat kommit att företräda en decentraliseringspolitik — också det i trohet med sina politiska grundsatser. Det intressanta är att moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet undan för undan närmat sig en övergripande decentraliseringspolitik och därmed varandra, även om det skett från något olika utgångspunkter. Denna process är så markant, att man kan tala om en ideologisk markering. Därigenom har också frontställningen mot regeringen och den socialistiska ideologin blivit mera framträdande i de konkreta politiska frågorna.

Det parti, som tidigare mer eller mindre monopoliserade decentraliseringsbegreppet, var centerpartiet. I partimotioner till årets riksdag upprepas detta i en mängd varianter. Centern säger sig betrakta ett decentraliserat samhälle som en riktlinje för de politiska strävandena. Följaktligen måste beslutsfunktionerna i samhället förskjutas nedåt — från statliga organ till kommunala, från kommunala organ till enskilda individer. Den kommunala självstyrelsen utgör, menar partiet med all rätt, "den verkliga decentraliseringen i vårt samhällsliv". Man talar också om vidgad länsdemokrati och kritiserar koncentrationen av bebyggelse och företag

till storstadsområdena. Man understryker to m decentraliseringens betydelse för en livsmiljö, anpassad till människans förutsättningar och behov.

En övervägande del av dessa åsikter går igen även hos moderata samlingspartiet och folkpartiet. Även de har hårt drivit den kommunala demokratins problem, även de har i olika sammanhang krävt ett decentraliserat beslutsförfarande. Men båda har, och kanske särskilt moderaterna, lagt tyngdpunkten på en del andra områden, främst det ekonomiska. Så har dessa partier kunnat ge hela decentraliseringspolitiken både en komplettering och en fördjupning.

Det moderata kravet på vidgad ägardemokrati är det viktigaste exemplet härpå. I den senaste partimotionen har man lyckats konkretisera de tidigare något suddiga kraven på att ägandet skall decentraliseras från ett fåtal enskilda och myndigheter till ett allt större antal människor. Inte minst betonas den trygghet som det måste medföra för medborgaren om han äger någonting. Klart och tydligt preciseras hur man vill gå tillväga för att ge allt fler ägandets fördelar. Utan detta moment, ett spritt ägande, hänger hela de-

centraliseringspolitiken mer eller mindre i luften.

Analogt härmed kräver alla tre partierna en ekonomisk politik, näringspolitik och skattepolitik som bryter trenden mot att allt mer ekonomisk makt koncentreras till myndigheterna. Regeringens selektiva åtgärder inom näringspolitiken utgör kanske den allra största faran. Den innebär att staten bygger ut sitt inflytande på den enskilda företagsamhetens bekostnad, att en understödsgaranti kan uppstå inom företagen, att naturliga konkurrenslägen förnyas och att beslutsfattandet avlägsnas från den jordnära verkligheten och förs upp till kanslihusets olymp. Myglingsekonomin, för att bruka Assar Lindbecks uttryck, har blivit en realitet.

Valet i höst kommer därför att avgöra om utvecklingen mot maktkoncentrationens, byråkratiseringens och centraliseringens samhälle skall fortsätta. En ny regering måste leda utvecklingen i riktning mot en decentralisering av makten och göra den enskilde individens ställning starkare. En sådan politik är kanske en eventuell borgerlig regerings i särklass viktigaste uppgift att genomföra.